

gratia, etiamsi Deus id ordinasset. Nam sine dubio ille esset inordinatissimus affectus, et ad superbiam pertinens, prodiret enim ex magna aestimatione sui, nimioque appetitu suae eminentiae et exemptionis ab omni creatura, etiam cum contemptu Dei. Verumtamen nullum habemus fundamentum ad iudicandum commississe Luciferum hunc superbiae modum respectu aliorum Angelorum, vel hominum in propriis creatis personis existentibus. Quia Deus nunquam indicavit Luciferi voluntatem subjiciendi illum personae creatae, ut ipse potuerit repugnando peccare: nec etiam habuit occasionem timendi, ne subjiceretur aliis personis creatis ex ordinatione Dei, quia licet hoc esset possibile de absoluta Dei potestate, non tamen esset consentaneum communi ordini providentiae, quo DEUS inferiora per superiora administrat. Non habuit autem Lucifer occasionem, vel motivum suspicandi talem mutationem, vel inversionem ordinis divinae providentiae: non est ergo verisimile, quod temere, et sine causa in illum affectum se praecipitaverit, aut vanas illas comparationes, et exaggerationes in actibus cogitandi, et volendi formaliter habuerit: nec etiam potest assignari aliquod aliud objectum, in quo virtualiter, seu interpretative talem voluntatis determinationem habuerit.

18. Unde tandem concludimus, solum posse hunc modum superbiae commode explicari supposita revelatione de Christo facta Luciferi durante via ejus. Nam credibile est, Christum fuisse illi propositum, non solum ut auctorem gratiae et salutis, sed etiam, ut Legislatorem, ac Dominum, cui omnes creaturae, etiam Angeli, subdi, et obedire tenerentur. Nam omnes hae praerogativae Christo conveniunt, suntque illi connaturales ex vi unionis, et a Luciferi uno momento apprehendi potuerunt. Inde ergo sumere potuit occasionem repugnandi, et nolendi patere cuicumque voluntati creatae, etiamsi in persona increata existeret, quia indignum suae naturae subdi. Hoc ergo modo probabile est, voluisse Angelum nulli subdi extra Deum, ut Deus est, per suam naturam, et voluntatem divinam praecipientem.

19. Ultimus modus, qui tunc occurrit excogitandi objectum Luciferinae superbiae, fuit aliquorum, qui dixerunt voluisse Luciferum esse ut DEUM, non in natura, sed in aliorum mentibus, et voluntatibus, vel quoad cultum, et honorem. Hunc modum significavit Nazianzenus, dicta orat. 27, in verbis jam allegatis. Quod *Lucifer, cum divinus esset, indignum*

tulit, non se quoque Deum existimari. Idem significat Cyrillus, Is. 14, dicens: *Lucifer cecidit, et comminutus est, tumida et turgida cogitans, et honorem, ac gloriam soli summae naturae congruentem rapere cupiens, quantum molimine, et ut, et animo poterat.* Idem significat Theodoretus, Ezech. 28, sect. 11, dicens: *Diabolus in illam insaniam lapsus est, et rabie percitus Deum seipsum appellavit, hominibusque, ut divinum sibi cultum adhiberent, persuasit.* Videnturque verba Isaiae, et Ezechielis saepe citata, hunc maxime sensum praeseferre. Verba etiam illa, quibus Michael Luciferi restitit, dicens: *Quis sicut Deus?* demonstrare videntur Luciferum honorem soli Deo debitum affectasse, et voluisse sicut Deus haberi, et tractari.

20. Verumtamen hujusmodi affectus, et insania merito attribuitur Luciferi post lapsum et damnationem suam, non tamen respectu aliorum Angelorum sanctorum, sed fortasse respectu sociorum, qui eum in peccato secuti sunt, maxime vero respectu hominum. Nihil enim magis in hoc mundo inferiori contendit, quam ut ab hominibus tanquam DEUS habeatur, et colatur. Et in hoc sensu videtur locutus Theodoretus, ut ex verbis allegatis constat. At vero quod in primo lapsu Lucifer inde in ceperit, et quod illud fuerit primum objectum superbiae ejus, difficile creditur est. Duobus enim modis intelligi potest, quod Lucifer voluerit existimari, et coli, ut DEUS. Primo formaliter, et (ut ita dicam) in actu signato: secundo interpretative, ac virtualiter, seu in actu exercito. De hoc posteriori modo non erit controversia, quia omnis, qui mortaliter peccat, quodammodo habet illum effectum, maxime vero, qui affectat aliquam excellentiam ultra mensuram, ac modum a Deo praescriptum. Quomodo illa omnia tribuuntur regibus illis Babyloniae, et Tyri, ab Isaia et Ezechiele: et ita possunt etiam attribui Luciferi. Verumtamen cum illum affectum non habuerit formaliter (ut supponitur), opus est assignare aliud objectum, quod expresse, et in se inordinate, ac superbe appetierit, in quo virtute reliqua contineantur. Illud autem objectum esse non potest, nisi aliquod ex supra tractatis in praecedentibus capitibus, et consequenter non in hoc actu, sed in alio circa tale objectum Luciferi primo peccavit.

21. At vero si illa sententia intelligatur priori modo de expresse, ac formali affectu, sic difficile creditur est, voluisse Luciferum reputari verus Deus, et ut talis adorari. Nam impri-

mi respectu aliorum Angelorum, impossibile sibi esse sciebat, illis talem opinionem persuadere, cum illi evidenter scirent, et ipsum esse creaturam, et non posse esse, nisi unum verum Deum, quem ipsi evidenter agnoscebant. Unde non solum in statu viae, verumetiam neque nunc in statu damnationis habent inferiores Angeli de Luciferi talem existimationem, seu opinionem, quia non possunt in naturali cognitione evidenter adeo esse excaecati, ut in sequenti libro videbimus. Neque etiam credibile est, intendisse Luciferum a cæteris Angelis obtinere, ut se tanquam DEUM adorarent, etiamsi ipsum non esse Deum certo scirent, quia nullam rationem ad hoc sperandum, vel postulandum ab aliis habere potuit. Quod inde suadetur, ac declaratur, quia nec ab hominibus audebit daemon hoc exigere, nisi vel prius illos decipiat, ut falsam de vero DEO, et de ipso dæmone opinionem concipiant, vel per timorem alicujus gravi mali, vel per promissionem alicujus falsi boni, quod ipsi homines vehementer concupiscant, illos cogat, vel alluciat. Neutrum autem horum habere potuit locum respectu aliorum Angelorum, quia nihil habebant, quod a Luciferi timerent, vel sperarent, ut per se clarum est. Praesertim cum ipsi tunc essent ordinatissimi, et non possent moraliter tam subito, et quasi repente in crimen idololatriæ, sine ullo apparente motivo, et contra omnem rationem naturalem induci. Ergo non est verisimile primum peccatum Luciferi fuisse velle ab aliis Angelis verus DEUS existimari, vel tanquam Deus tractari et adorari.

22. At vero respectu hominum potuit Lucifer in illam cogitationem facilius induci, nihilominus tamen probabile non est, quod inde peccare inceperit, tum quia illud genus peccati supponit voluntatem valde inordinatam in Angelo, cum sit contra rationem naturalem evidentem: tum etiam, quia ex parte hominum supponit magnam naturae corruptionem, imo illa etiam supposita, non audeat daemon inducere homines in hujusmodi vitia, nisi prius in aliis facilioribus corruptissimi sint. Tum denique quia nullam occasionem habere potuit tunc Lucifer ad appetendam vanaam hominum gloriam, cum ipse in altiori ordine, et statu esset constitutus. Unde si ab aliis Angelis illum honorem non concupivit, profecto verisimile non est, ab hominibus solis illum desiderasse. Quapropter ut in aliquo probabili sensu verum sit Luciferum Dei nomen, et existimationem, et consequenter divinum honorem de-

siderasse: dicere oportet ipsum appetuisse esse verum Deum per unionem hypostaticam naturae suae cum divina persona, per quam fieret, ut Angelus esset Deus, et dignus tali cultu reputari posset. Atque ita hic dicendi modus, sicut et cæteri, ut probabiles sint, illam sententiam supponere debent.

CAPUT XV.

UTRUM LUCIFER ALIA PECCATA PRÆTER SUPERBIAM IN VIA COMMISERIT.

1. *Multiplicatio peccatorum, vel per diversos actus, vel per diversas malitias ejusdem.* — Solent antiqui Patres peccatum Luciferi variis nominibus nobis explicare, ex quibus quaedam proprie, alia metaphoricè illi tribui videntur: et quaedam generales aliquas rationes peccatorum, alia vero diversas peccatorum species significant. Et ideo necessarium est per singula discurrere, et quot peccata Lucifer commiserit, distincte declarare. Agimus autem nunc tantum de tempore viae: nam in statu damnationis innumera sunt peccata, quae tam in eadem, quam in diversis speciebus multiplicentur, ut obiter attingemus, et latius in libro sequente. Praemittere item convenit duobus modis solere multiplicari transgressionem peccantium, uno modo producendo plures actus voluntatis, quibus peccatur: alio modo in eodem actu malitias specie diversae multiplicando. Et priori quidem modo indubitatum est peccata multiplicari, quando actus sunt distincti, vel in specie, si objecta, et malitias habeant specie diversae, sive actus successive fiant, sive simul: vel in numero, seu individuo, quando actus sunt ejusdem speciei, et successive, et cum sufficientia, ac morali interruptione fiunt. Ut in tom. 4, 3 part., disput. 22, sect. 5, attigi, et in 1, 2, latius dicam. De posteriori autem modo, quando in eodem actu multiplicantur specie malitiae distinctae, controversia inter theologos est, an dicenda sint plura peccata, vel unum tantum. Verumtamen existimo quaestionem esse de modo loquendi, in qua in praesenti immorandum non est: nam formaliter loquimur de multiplicatione malitiarum, sive materialiter multiplicentur actus voluntatis, sive non, utrumque enim poterit contingere etiam in Angelis, ut obiter adnotabimus.

2. *Luciferum multipliciter per superbiam peccasse suadetur primo generatim.* — Primo igitur satis jam ostensum est, in peccato Lu-

ciferi primam, et principalem malitiam superbiae fuisse: potest autem dubitari, an illa fuerit una tantum, vel multiplex. Et ratio dubitandi sumi potest primo ex parte objectorum, quia potuit Lucifer simul appetere plures excellentias, non solum differentes in esse suo reali, et quasi materiali, sed etiam in deformitatibus objectivis, quas in ordine ad rectam rationem habent: ut sunt excellentia creata beatitudinis ultra mensuram, vel modum debitam, vel excellentia potestatis super creaturas, vel similes, et excellentia increata divinitatis verae, vel saltem existimatae, aut gratiae unionis hypostaticae. Item potuit esse excellentia, vel absolute excedens mensuram, et capacitatem appetentis illam, vel respective ad alios, idque vel in solo gradu singularitatis tantum, et eminentiae in aliquo honore, vel etiam in potestate et superioritate, cui aliorum subjectio respondeat. Nam haec diversitas objectorum ad multiplicandas malitias superbiae vel in eodem, vel in diversis actibus sufficere videtur. Quod autem haec omnia Lucifer appetierit, Patres allegati in discursu praecedentium capitum testari videntur. Ergo cum vitanda sit inter eos contradictio, et maxime cum singuli ita unum affirmant, ut alia non negent, dicendum est, vel omnia, vel multa ex dictis objectis sibi appetivisse Luciferum, ac proinde multipliciter per superbiam peccasse.

3. *Probatur secundo speciatim de arrogantia.* — Secundo declaratur hoc, et confirmatur, quia species superbiae plures sunt, ut docet D. Thomas 2, 2, q. 162, art. 4, exponendo quamdam distinctionem Gregorii 23, Moral., cap. 4, alias 7, ubi quatuor numerat species, inter quas una est arrogantia, quam a primaria species superbiae distinguit Isidorus, lib. 2, de differentiis Spiritualibus, capit. ult., eamque jactantiam vocat, et lib. 2 Sent., seu de Summo Bono, cap. 28, ait, *de superbia nasci arrogantiam, non de arrogantia superbiam, quia nisi precesserit occulta elatio mentis, non sequitur aperta jactantia laudis.* Ubi (ut Cajetanus, in dict. art. 4, notat) non excluditur arrogantia a tota latitudine vitii superbiae, sed distinguitur tanquam secundarius actus a primario. Et ita etiam D. Thomas, ibid. ad 2, dicit, interiorum cordis arrogantiam speciem esse superbiae, utique distinctam a primaria superbia, quae in appetitu inordinato excellentiae consistit, juxta doctrinam Augustini, lib. 14, de Civit., cap. 13, et lib. 19, cap. 12. At vero Lucifer praeter appetitum inordinatum excellentiae, arrogantiam habuit; ergo plures malitias superbiae

habuit. Minor constat ex Theodoro, de Divinis decretis, lib. 5, cap. de Diabolo, quem refert, et imitatur Anastasius Nicenus, quaest. 61, in sacram Scripturam, ubi ait, daemone per superbiam, et arrogantiam cecidisse. Et Nazianzenus, Orat. 12, quae est prima de pace, ait, *Luciferum dignas arrogantiae suae penas dedisse.* Unde Elias, ad Orat. 19, ad Nazianzenum, quae est funebris in laudem patris, in Schol. ad § *Jam quis magis*, in principio, ait, *arrogantiam esse demonum inventum;* et ex dictis ostendi potest, nam arrogans est, qui plus de se existimat, aut jactat, quam sit: Lucifer autem appetendo excellentiam, nimiam dignitatem vel meritum ejus sibi arrogavit: et (ut credi potest) ut alios secum consentientes faceret, decorem suum, et excellentiam jactabat. Quamvis enim superbus excellentiam inordinate appetat, saepe sibi arrogat dignitatem, quam vere non habet; dumque sibi attribuit, quam non habet, aliam majorem, vel distinctam concupiscit. Ut homo appetit Episcopatum, quia se dignum illo reputat, cum non sit. Et sic Lucifer plus de se cogitans, quam oporteret, multa supra se appetere potuit. Unde Methodius, in libros antiquitatum, dixit: *Eminentiam suae naturae, et profunditatem suae scientiae Lucifer perpendens, in suum creatorem superbivit.* Fuit ergo et superbus, et arrogans, et fortasse sub una consideratione arrogans fuit, quia superbus, et sub alia potius superbus, quia arrogans.

4. *Probatur tertio de praesumptione.* — Similis discursus de praesumptione fieri potest: nam hoc vitium Luciferi Patres attribuunt. Ut Ambrosius, Epist. 33, qui superbiam, quae in praesumptionem prosilit, diabolo tribuit, et ab illo dicit sumpsisse exordium: unde inferius ait: *Incitasse daemone primos homines ad confidentiam liberi arbitrii, ut profectus suos in se constituerent, et ad laborem propriae voluntatis manum praesumptionis extenderent.* Idem tradit Martialis, in Epist. ad Burdegal., cap. 11, dicens: *Luciferum per superbiam praesumpsisse caelum habitare;* utique volens (ut sic dicam), suis manibus, ac potentia illud rapere, et usurpare, quod est proprium praesumptionis peccatum, ut docuit D. Thomas, art. 4, ad 3. Imo addit Hieronymus, in e. 40, Job: *Leviathan excedendo praesumptionis modum sibi superbiam addidisse.* Est autem praesumptio vitium annexum superbiae, seu potius species superbiae distinctae, ut aliqui sentiunt, ab illa, quae in appetitu excellentiae singularis consistit. Praeter hanc vero habere censetur

malitiam contrariam magnanimitati, per excessum, ut docet D. Thomas 2, 2, quaest. 103, art. 2, quia magnanimus intendit magna cum proportionem, et moderationem respectu virium suarum: praesumptuosus vero cum excessu, in quo excessu duplex malitia, una contra humilitatem, et altera contra magnitudinem inesse videtur. Addi etiam potest tertia, quatenus praesumptio, quando per eam appetitur praemium sine meritis, vel ultra merita, ponitur vitium contrarium spei a D. Thoma 2, 2, q. 21, art. 2. Nam hoc modo peccare potuerunt Angeli, et probabile est, ita etiam peccasse, juxta supra dicta: omnes ergo istae malitiae in peccato Luciferi inventae sunt.

5. *Probatur quarto de ambitione.* — *Probatur quinto de vana gloria.* — Ultra haec autem Luciferi tribuitur ambitio, quae est vitium superbiae annexum, vel species ejus. Unde Ignatius, in Epist. 8, ad Philippen., ait: *Luciferum decorem suum amisisse per avaritiam, et ambitionem,* ubi nomine avaritiae metaphorice utitur, et per illud superbiam significat: quia sicut avaritia est nimia divitiarum concupiscentia, ita superbia est nimis appetitus excellentiae, ut optime, et copiose exposuit Ambrosius, epist. 33, et Augustinus, lib. 11, Gen. ad litt., cap. 15, et attigit D. Thomas hic, q. 63, art. 2, ad 2. Avaritiae ergo sic sumptae adjungit Ignatius ambitionem, quae circa honores eximios versatur, et cum omni proprietate Luciferi tribuit. Item illi adjungit vanam gloriam, dicens: *Per inanem gloriam inhonoratus est.* Et Chrysostomus, homil. 5, Imperfecti, in Matth., exponens tentationem satanae, cum existimasse dicit, quod, *sicut ipse concupiscentia vanae gloriae ruit de caelo, ita Christus concupiscentiae vanae gloriae ferri posset.* Et Antoninus, Epistol. 2, ad fratres, prope finem: *Cum diabolus, ait, per superbiam, et vanam gloriam noverit cœlitus, se fuisse dejectum, per eadem nos aggreditur, sciens, quod per ista nos a DEO segreget.* Addit autem vana gloria malitiam a superbia distinctam. Quamvis enim ex illa nascatur, et fere semper conjuncta sit, nihilominus inordinationem diversam habet: nam magnanimitati opponitur, ut docet divus Thomas 2, 2, quaest. 38, in principio, et q. 133, art. 2. Quod autem in Luciferi fuerit, facile suaderi potest, quia sine dubio appetivit gloriam, et non apud DEUM; ergo apud alios extra Deum. At gloria eo ipso vana est, quod extra Deum quaeritur, ut in ead. quaest., art. 1, divus Thomas docet.

6. *Prima assertione omnia haec in peccato*

Luciferi proprie admitti possunt. — In hoc puncto dicendum imprimis videtur, haec omnia cum proprietate posse in peccato Luciferi admitti. Quia natura Angeli omnium est capax: quia illa omnia versantur circa objecta spiritualia, quae ab Angelis appeti possunt, et omnia possunt in corde consummari. Et quatenus in externum actum prodire possunt, etiam possunt ab Angelo committi, et in primo momento, in quo Lucifer peccavit, occasionem, commoditatem habuit illa omnia committendi. Ergo satis verisimile est, illis modis omnibus peccare, sive uno actu, et simplici affectu, sive pluribus, et sive illi modi, vel malitiae ex illis resultantes ratione tantum, vel etiam in re ipsa distinctae fuerint. Explico singula, nam imprimis arrogantia de bonis internis, et spiritualibus principaliter esse solet, ut de scientia, virtute, postestate agendi extra se, quae suo modo in Angelis reperitur, et de excellentia, ac speciali dignitate incorporalis perfectionis, tam substantialis, quam accidentalis esse potest. Et in corde, seu in voluntate consummatur, ut tradit D. Thomas 2, 2, q. 162, art. 4, ad 2. Unde per se clarum est, quod talem motum internum esse posse in spirituali natura. Solet autem exterius in jactantiam prodire, quatenus aliquis seipsum laudat, vel sibi attribuendo, quae non habet, ut D. Thomas ibidem dicit, vel certe nimis exaggerando, et sine justa causa magnificando, quae vere habet, et hujus etiam actus capax est angelica natura, quatenus loqui, et suos conceptus manifestare aliis potest.

7. Denique simulac ad Lucifer per superbiam elatus est, occasionem proximam habuit haec omnia committendi. Quia, ut insinuat ab Isaia 14, ex decore suo occasionem superbiendi sumpsit, et quia nimis sibi ipsi complacuit, elatus est, ut Augustinus expheuit, lib. 4, Genes. ad lit., c. 24, et l. 11, cap. 13 et 23, et l. 12, de Civit., cap. 1. Haec autem nimia complacentia sui, vel idem est, quod arrogantia, vel certe illam semper habet conjunctam, moraliter loquendo. Denique internam elationem, et arrogantiam per externam jactantiam Lucifer prodidit. Quia, ut infra dicemus, alios ad secum consentiendum, seque sequendum induxit: non potuit autem eos inducere, nisi suam excellentiam extollendo: nam ab illa maxime rationes, et motiva sumere potuit, quibus aliis persuadere posset, quod volebat. Quod facilli me intelligitur, si supponitur peccatum Luciferi in appetitu unionis hypostaticae constitutum fuisse.

8. Quocirca tres motus voluntatis distinguere possumus in voluntate Luciferi. Unus est, complacentia nimia in seipso, cui nomen arrogantiae propriissime convenit: alius est appetitus novae excellentiae inordinatae, qui actus est propriissimus superbiae: tertius est, voluntas jactandi se apud alios, ut eos exaltationis suae cooperatores efficeret. Et de hoc actu infra dicendum est, quia magis pertinet ad aliorum lapsum. Ex duobus vero primis videtur quasi constari una superbia, quae interdum elatio, vel superbia vocatur. In utroque autem una tantum malitia inesse videtur, sicut supra de nimio amore sui, et amore novae, ac nimiae excellentiae diximus. Quia illa complacentia in propriis, ac veris bonis per se non est mala, sed solum, quatenus quis illa abutitur ad aliquid aliud supra se inordinate appetendum, vel ad se gloriandum in his, quae habet, ac si majora essent, vel ac si a se, et non a Deo illa haberet: tota autem malitia hujusmodi provenit ex illo novo actu inordinatae appetitionis, et cooperatione ad illam, ideoque una tantum malitia in utroque actu esse videtur.

9. *Explicatur quoad praesumptionem spei divinae oppositam.*—Praesumptio vero, quia multis modis accipitur, necessario distinguenda est. Nam juxta doctrinam D. Thomae 2, 2, q. 21, datur quaedam praesumptio opposita spei divinae, et infusae, ad quam pertinet velle, et praetendere consequi a Deo supernaturalia dona, sine mediis ab ipso juste definitis, ut veniam peccati sine poenitentia, gloriam sine meritis, etc. Et haec praesumptio videtur tribui Luciferi, juxta sententiam asserentem, illum voluisse habere gloriam sine meritis. Idemque videri potest in nostra sententia de appetitu unionis hypostaticae: quia multo magis ad praesumptionem pertinebit, velle obtinere a Deo, quod nec naturale est, neque naturae debetur, nec a Deo creaturae propositum est, ut quaerendum, vel expectandum ab ipso per aliqua media, sive illa sint merita, sive dispositiones, sive petitiones, vel aliquid simile. In hoc autem ordine, et gradu donum unionis hypostaticae constituitur: ergo si Lucifer peccavit appetendo illam unionem, et indigne ferendo, quod alteri, et non suae naturae ex dono DEI daretur: consequens videtur esse, ut peccatum praesumptionis commiserit etiam contra spem. Nec in hoc videtur esse ullum inconveniens, quia, ut ait D. Thomas, in d. q. 12, art. 2, haec praesumptio directe oritur ex superbia, quia anti aliquis se aestimat, ut propter solam suam

excellentiam velit obtinere a Deo singulare donum, quod soli cuidam naturae liberaliter, ac mere gratis ab ipso electae communicare voluit; ergo haec praesumptio cum peccato Luciferi, quasi intime conjuncta est.

10. *Probabilius tamen videtur non dari talem praesumptionem in Angelo.*—Sed nihilominus probabilius videtur, praesumptionem, quae Luciferi tribuitur in primo suo peccato, non fuisse illam, quae virtuti spei opponitur. Ratio est, quia motus praesumptionis contrarius spei infusae convenit cum illo in communi genere spei: nam, qui praesumptuose tendit in beatitudinem, verbi gratia, sperat illam, ac subinde actum spei elicit, quanquam specie distinctum a vero actu spei divinae, ac supernaturalis. In hoc enim differt praesumptio a desperatione, quia desperatio omnino destruit spem, tam secundum propriam speciem, quam secundum genus, quia facit desistere omnino a tendentia voluntatis in bonum, quod sperandum esset. Praesumptio autem consistit in tendentia ad idem bonum ultra debitam regulam, et praescriptam ad studiosam et supernaturalem spem eliciendam, et ideo sub genere spei, quamvis in imperfecta, et vitiosa specie talis tendentiae, constituitur. Unde optime dixit D. Thomas, d. q. 21, art. 1: *Quod praesumptio importare videtur quamdam immoderantiam spei.* Et ob eandem rationem dixit in art. 3, praesumptionem habere quamdam similitudinem cum spe, sed differre ab illa, quia spes ordinate, praesumptio inordinate aliquid a Deo intendit obtinere; sicut prodigalitas quamdam similitudinem, et convenientiam habet cum liberalitate, quam non habet avaritia, quia inclinatur ad largiendum, quod etiam habet liberalitas, sed haec inordinate, illa inordinate.

11. *Progreditur facta ratio.*—At vero Lucifer, quamvis appetierit, et desideraverit a Deo obtinere unionem hypostaticam, verbi gratia, vel gloriam sine meritis, ut alii volunt, non ita desideravit, ut speraret bonum illud, verbi gratia, unionem obtinere. Quia spes non est nisi de objecto reputato possibili, et futuro saltem probabiliter. Lucifer autem non potuit apprehendere unionem hypostaticam, ut sibi possibilem de facto, ac practice (ut sic dicam), sciebat enim tantum ex voluntate, et potestate Dei haberi posse, et Deum decrevisse soli humanae naturae illam communicare, et ideo non praesumpsit sperando illam consequi, vel desiderando illam, indigne ferendo, quod sibi denegaretur. Qui motus revera non est contra

spem, cujus rei optimum est signum, quod desperare consequi tale bonum a Deo, non esset motus contrarius virtuti spei: imo de se non esset actus malus, sed bonus: sicut ergo circa illud objectum non poterat peccari contra spem per defectum, ita neque per excessum: quia bonum illud non continetur sub objecto spei infusae, ideoque nec materialiter pertinet ad propria vitia illi virtuti contraria. Ergo in peccato Luciferi non est inventa specialis malitia praesumptionis virtuti spei opposita. Potest autem instari, quia licet ratio probet praesumptionem Luciferi non fuisse contrariam actui spei, nihilominus potuit esse contraria virtuti spei quatenus ad illam pertinet amor, et desiderium supernaturalium bonorum, et ipsius Dei, quatenus est bonum proprium, et amore concupiscentiae ordinato, et supernaturali diligi potest. Nam huic amori ordinato contrarius fuit ille appetitus inordinatus Luciferi. Ad hoc vero in sequenti puncto respondebitur.

12. *Probabilius quoque est non dari in Angelo praesumptionem oppositam magnanimitati.*—Alio modo sumitur praesumptio, ut magnanimitati opponitur, ut idem D. Thomas, in eodem loco citato, docet, et 2, 2, q. 130, a. 1 et 2. Et de hac aliqui existimant, non differre a praesumptione, quae humilitati opponitur, quia existimant, magnanimitatem et humilitatem esse eandem virtutem. Unde consequenter inferunt, praesumptionem oppositam humilitati, et magnanimitati esse idem vitium. Praesumptio autem, quam habuit Lucifer, fuit humilitati opposita, ut supponitur; ergo fuit etiam opposita magnanimitati. Fundamentum hujus responsi docuit Martinus de Magistro, q. 1, de Humilitate, et in eum inclinatur Vasquez hic, disp. 235, cap. 4, num. 24, et sequentibus licet plenior resolutionem in 2, 2, remittat. Et revera quaestio illa de distinctione inter magnanimitatem, et humilitatem diligentior postulat considerationem, ad quam nunc divertere, confusionem pareret, et ab hoc loco valde alienum esset. Et ideo vel abstrahendo ab illa quaestione, vel supponendo communem sententiam, quae humilitatem a magnanimitate distinguit, dicimus, praesumptionem Luciferi attributam distinguendam esse a propria praesumptione magnanimitati contraria. Et imprimis applicari potest ratio proxime facta de altera praesumptione spei contraria: nam praesumptione contraria magnanimitati, etiam est per actum intentionis, et spei obtinendi, vel faciendi ea, quae ultra proprias vires

sunt. Ita docet D. Thomas, dicta q. 21, art. 1, dicens, utramque praesumptionem, spei scilicet, et magnanimitati contrariam, *importare quamdam immoderantiam spei.* Cum ergo appetitus Luciferi non fuerit per immoderantiam spei, etiamsi fuerit per immoderantiam appetitus, vel desiderii, non potuit esse praesumptio contraria magnanimitati, magis quam spei. Deinde est alia differentia, quia magnanimitas tendit ad magna intra latitudinem eorum, quae commensurata sunt viribus ejus, qui ad illa efficaciter tendit: unde talis virtus in suo objecto respectum habet ad propriam facultatem: nam respicit illud, ut suis viribus faciendum, vel consequendum: et praesumptio illi contraria tendit in opus, vel bonum magnum propriae facultati, et viribus improporionatum. At vero appetitus Luciferi non fuit per excessum magnanimitatis, quia non appetivit bonum hypostaticae unionis, vel aliud quodcumque supernaturale, ut suis viribus consequendum, sed absolute, ut sibi maxime conveniens, etiamsi a Deo dandum esset. Et ideo excessus in hoc appetitu non fuit ex parte formalis objecti contrarius magnanimitati per excessum.

13. *Sola igitur praesumptio humilitati opposita in Angelo admittitur.*—Unde tandem colligitur, solam praesumptionem humilitati oppositam in Luciferi inventam fuisse; voluit enim in bonis gratiae, et praesertim unionis hypostaticae, et aliis, quae ad illam consequuntur, omni naturae creatae praeferrari: et in hoc excessit, non quia speraverit se habiturum a Deo illud bonum, neque quia viribus suis illud obtinere voluerit: utrumque enim falsum, et impossibile fuit, sed quia ex magna aestimatione sui, illud excellens bonum solum propter suam excellentiam sibi appetiit, etsi a Deo illud obtinere concupierit. Nam, ut dixit Gregorius, lib. 23 Moral., cap. 4, alias 7: *Quamvis aliquis dari a Domino sapientiam confitetur, in hac tamen elationis specie labitur si sapientiosem se ceteris gaudeat, et quasi de singulari bono sese inaniter extollat.* Si ergo haec ipsa elatio praesumptio vocetur, talis affectus est directe contrarius humilitati, ad quam omnis moderatio in appetitu excellentiae propriae, ut talis est, pertinet. Et sub hac ratione non est praesumptio motus distinctus a superbia, vel arrogantia, nec malitiam, aut inordinationem distinctam ab illis habet. Et ideo per hoc nomen praesumptionis, non multiplicantur peccata, vel malitiae in superbia Luciferi, juxta dicta in praecedenti puncto. Videturque satis proprie ipsamet arro-